Власюк Владислав Вікторович

адвокат

Стимулюючі тарифи й інші схеми підтримки відновлювальної енергії у парадигмі законодавства СОТ

1. Вступ

Світ зіткнувся із викликом глобального потепління, одним з основних чинників якого вважається вуглеводневе паливо. Зниження рівня використання таких карбономістких палив і заміна їх чистою енергією стало політикою у багатьох країнах. Наразі визнаною є потреба інтенсифікації інвестування у ринок таких технологій, зокрема тому вже напрацьовані схеми фінансової підтримки генерування відновлювальної енергії.[1] Такі механізми варіюються від інвестування у новітні технології на ранній стадії їх розвитку до податкових пільг на інвестиції у електростанції, що продукують відновлювальну енергію.[2] Програми стимулюючих тарифів (Feed-in tariffs) наразі широко використовуються і на державному, і на муніципальному рівнях, ставши найпопулярнішою схемою підтримки розвитку відновлювальної енергетики.[3]

Програма стимулюючих тарифів має декілька характерних особливостей: гарантована ціна покупки електроенергії, гарантований доступ до електромережі і довгострокові контракти. Ці інструменти створені саме для стимулювання переходу на відновлювальну енергію.[4] Стимулюючий тариф зазвичай становить фіксовану ціну покупки генерованої з відновлювальних джерел енергії, даючи такому виробнику надбавку порівняно із ринком умовно звичайної електроенергії. Крім того, почасти електромережа зобов'язується закупати електроенергію з відновлювальних джерел, забезпечуючи таким чином дохід від інвестування в зелену енергетику. Інакше кажучи, стимулюючий тариф є свого роду гарантією покупки. Іншою важливою характеристикою програм стимулюючих тарифів є вимога місцевого (домашнього, національного) компоненту (походження), що означає обов'язкове використання інвестором певного відсотку матеріалів від місцевих постачальників як передумову входження до програми стимулюючих тарифів.[5] Тобто, стимулюючі тарифи зазвичай передбачають урядове фінансування чистої енергетики.

Однак, як відмічається[6], урядова підтримка зеленої енергетики (зазвичай національної) може протирічити правилам і обмеженням міжнародної торгівлі. Насправді, такі схеми підтримки можуть містити субсидування чи торгівельні бар'єри, на шкоду іноземним виробникам і вільній конкуренції. Уряди також можуть бути серйозними гравцями в секторі енергетики, справляючи значний вплив на іноземних інвесторів. В той же час, не слід забувати і про потреби споживачів. Ще

© Власюк В.В.

одним елементом цього "рівняння" є турбота про навколишнє середовище. Все разом, це протиріччя – частково внаслідок правил Світової організації торгівлі (надаліСОТ) щодо субсидування і частково внаслідок активізації програм урядової підтримки зеленої енергетики – загрожує унеможливити здатність СОТ розвивати таку практику вирішення проблем торгівлі в енергетиці, що одночасно відповідало б високи стандартам безпеки навколишнього середовища.[7]

Не дивно, що у цій сфері виникає чимало спорів. Наприклад, СОТ нещодавно відзначила зростання конфліктності щодо правил державної підтримки енергетики.[8] Японія і ЄС скаржаться до СОТ на дії Канади стосовно підтримки програми стимулюючих тарифів провінції Онтаріо. І якщо ця справа стосується законності вимог домашнього компоненту в контексті виконання умов програми Онтаріо, то деякі інші провадження торкаються більш системних проблем з стимулюючими тарифами, як наприклад оспорення їх як субсидування і відсутність чіткого статусу в системі торгівельного права.[9] Ще більше спорів лише розгораються. Тим часом, правовий статус стимулюючих тарифів, особливо в контексті правил СОТ, залишається неясним.

2. Програми стимулюючих тарифів

Головною метою програми стимулюючих тарифів є гарантія придбання електроенергії, що виробляється з відновлювальних джерел. Однак, беручи до уваги відмінності між ринками енергії, а також між державною політикою, імплементація стимулюючих тарифів може суттєво різнитись. У деяких країнах, системи стимулюючих тарифів є питаннями суспільного інтересу, у деяких залишаються більшою мірою економічними аспектами.[10]

Дослідники змальовують три сценарії імплементації систем стимулюючих тарифів[11]: за першим, орган публічної влади залучає державні кошти до здійснення програм стимулюючих тарифів; за другим, уряд створює чи залучає приватну компанію до реалізації такої програми, але обов'язково фінансує її; за третім, уряд залучає приватну компанію, яка самостійно фінансує програму. Основні відомі програми – наступні: Онтаріо програма, Німецький підхід, система Об'єднаного королівства. Якщо коротко характеризувати відмінності між вказаними програмами, то Онтаріо програма чітко містить значну долю державних коштів, тоді як у Німецькому варіанті уряд діє переважно як регулятор, приймаючи зокрема зобов'язання викупу енергії, продукованої за певних критеріїв.[12] Підхід Великобританії є умовно гібридним, де тариф також базується на зобов'язанні викупу, однак система розподілу коштів є більш локальною, з складною системою ліцензування і акредитації.

Різноманітність схем підтримки відновлювальної енергіх відображає складність їхньої реалізації за різних обставин. Також, видається, що такі схеми перебувають у тісній взаємодії із нормативними рамками: урядова політика є базою для програм

підтримки зеленої енергії, тоді як ринкові умови енергетичного сектору спричинюють зміни у нормативному регулюванні.

3. Угода про субсидії і компенсаційні заходи

Угода про субсидії і компенсаційні заходи (надалі - Угода) [13] охоплює два різних, але пов'язанихУгода про субсидії і компенсаційні заходи (надалі – Угода) охоплює два різних, але пов'язаних предмети: багатосторонні регулювання здійснення субсидування і використання заходів для зменшення шкоди внаслідок субсудованого імпорту.[14] Угода містить положення, спрямовані на таке регулювання субсидування, що забезпечить уникнення шкоди національній економіці, або упередженості проти інтересів іншого члена СОТ.

Угода містить визначення поняття "субсидія", з наступними визначальними характеристиками: (i) фінансовий внесок (ii) уряду чи іншого органу публічної влади (iii) що призводить до вигоди.[15] Всі складові поняття є обов'язковими. Угода передбачає список можливих форм субсидування: гранти, позики, податкові канікули, поставка товарів, застави, купівлі. Угода застосовується не лише відносно дій національних урядів, а й до інших органів публічної влади, державних агентів чи державних підприємств. Власне, саме це всеохопне поширення дії Угоди і перетинається із програмами стимулюючих тарифів.

Угода застосовується до субсидій, наданих товарам, але не послугам. Субсидування послуг охоплюється окремими регулюваннями в рамках ГАТТ.[16] При цьому, електрика вважається товаром, а не послугою.[17]

Таким чином, положення Угоди перебувають у тісному зв'язку із програмами стимулюючих тарифів і інишми схемами підтримки відновлювальної енергетики. Деяки такі програми можуть охоплюватись терміном "субсидування", деякі – ні. Відповідно, постає два серйозних питання: (1) коли орган (аСОТр програми) вважається державним, а коли – приватним, і яку різницю це спричинює; і (2) чи повинні програми стимулюючих тарифів зазнавати різного регулювання у випадках або державної, або більш приватної сутності?[18]

У справах Онтаріо, було здійснено перші спроби відповісти на зазначені питання. Як буде показано далі, це виявилось непростим завданням, зокрема аспект належності програм стимулюючих тарифів до субсидування. В той же час, спірність багатьох положень дозволяє ініціювати чимало спорів у СОТ.

4. Програми стимулюючих тарифів і субсидії.

Як зазначалось, до передбачених СОТ форм фінансових внесків належать гранти, позики, застави, податкові канікули. Стимулюючі тарифи, однак, суттєво відрізняються, тому відповідь щодо їх належності до субсидій є неоднозначною.

Програма стимулюючих тарифів за своєю сутністю є гарантією викупу електрики, тому потенційно може бути кваліфікована як фінансовий внесок у формі "державне зобов'язання купівлі товарів".[19]

Цікавою є позиція, згідно якої стимулюючі тарифи позиціонуються радше як урядова підтримка, ніж субсидування. Зокрема, у Онтаріо програмі заходи стимулювання позиціонувались саме як урядова підтримка, що ускладнювало застосування Угоди. Власне, така підтримка не повинна розцінюватись як дискримінаційні заходи.[20] Світовий ринок таких урядових програм підтримок оцінюється примірно у 4,7 млрд доларів США на рік лише у розвинених країнах, фактично залишаючись поза регулювання права СОТ. Наразі, деякі держави підписали спеціалізовану Угоду про урядову підтримку [21]. Більше того, принцип національного режиму визнається винятком длядержавних органів чи підприємств, що закуповують товар для урядових цілей у статті III:8(а) ГАТТ.[22] Однак, така субсидія буде забороненою положеннями статей 3.1(б) і 3.2 Угоди, а саме "квота щодо пріоритету використання домашніх понад імпортованими товарами".

5.Субсидування відновлювальної енергетики і правила СОТ.

Урядові програми підтримки чистої енергетики, накладаючись на нечіткі правила міжнародної торговлі, спричинюють правові спори.[23] Зокрема, вже близько 10 скарг подано до СОТ з 2010 року, і нові справи на підході. Найактуальнішим є питання урядових програм стимулюючих тарифів, що можуть суперечити правилам СОТ.

Перша скарга була від Японії (пізніше долучився Європейський союз) у 2010 році проти Канади, у зв'язку із Онтаріо (провінція Канади) програмою. Вимоги використання виготовленого в країні обладнання для установок генерування зеленої енергії як передумова отримання гарантованих цін викупу електроенергії (в рамках Онтаріо програми стимулюючих тарифів) були названі такими, що порушують певні правила СОТ.[24] Також, у 2013 році США запросили консультації із Індією стосовно її програми підтримки Національної сонячної енергетики на предмет порушення аналогічних правил СОТ.

Найбільший виробник сонячних фотоелементів, Китай, також не міг залишатись осторонь торговельних спорів. У 2010 році США запросили консультації із Китаєм стосовно вимог домашньої складової у вітровій енергетиці.[25] Європейський союз і Японія долучились до цього спору,[26] при цьому США ще й прийняли симетричні заходи проти Китаюна домашньому ринку, а ЄС ініціював антидемпінгові розслідування проти імпорту вироблених у Китаї сонячних фотоелементів.[27][28]

Отже, у результаті запровадження урядових програм стимулювання зеленої енергетики, виникають спори в рамках права СОТ.

6. Вимоги національної складової і національний режим

Важливим завданням правового режиму СОТ є забезпечення рівності у міжнародній торговлі. У цьому зв'язку, національний режим (не дискримінувати іноземні продукти під час підтримки національних) і режим найбільшого сприяння (не надання переваги олному іноземному продукт перед іншим) мають велике

значення. Стаття III:4 ГАТТ передбачає, що “іноземні продукти повинні зазнавати такого ж ставлення, як аналогічні продукти національного походження”. Природно, що постає проблема з поняттям “аналогічності”, надто у енергетичному секторі. Однак, як вказувалось, Угода охоплює радше питанням законності субсидування.[29]

Стандарти національного режиму і режиму найбільшого сприяння перебувають у тісному взаємозв’язку із урядовими програмами підтримки відновлювальної енергетики. Мережа скарг і відзивів на скарги, разом з відносною відсутністю торговельних спорів щодо субсидування карбономістких палив, створює передумови для створення такої практики розв’язання спорів, яка обмежить законні рамки урядової підтримки зеленої енергетики. Ще більш ускладнюється ситуація тим, що чимало програм стимулювання зеленої енергетики запроваджуються муніципальними органами влади. Таким чином, програми стимулювання відновлювальної енергетики стають вразливим з боку правил СОТ.

Вимога національної складової в рамках програми стимулюючих тарифів для відновлювальної енергетики є особливо відчутною для інвестора. Зазвичай, такі положення суперечать кліматичним програмам і зобов’язанням країн. І хоча наразі інвестиційних спорів у зв’язку з цим небагато, однак та обставина, що Канада нещодавно програла спір двом нафтовим компаніям за порушення таких вимог, піднімає серйозну занепокоєнність.

7. Програми стимулюючих тарифів і інвестиціне право

Правові виклики виникають через зміни запроваджених програм стимулюючих тарифів, що може містити порушення принципів інвестиційного права, як от стандарту справедливого і рівного ставлення (до інвесторів). Наприклад, Чеська республіка пропонувала щедрі тарифи для сонячної енергетики допоки не виявила серйозний дисбаланс в енергетиці. Відповідно, було ініційовано різкі зміни податкового режиму, зокрема закінчено податкові канікули для операторів сонячних електростанцій та запроваджено великі земельні податки. Доволі очікувано, такі жорсткі заходи могли бути кваліфіковані як порушення стандартів ставлення для іноземних інвесторів. Наразі, серія правових спорів і арбітражних звернень від іноземних інвесторів загрожує Чехії.[30]

Тим часом, Іспанське королівство вже отримало скарги щодо ретроспективних знижень тарифів на сонячну енергетику, від групи з 14 інвесторів. Скарга грунтується на порушеннях положень Енергетичної хартії, зокрема щодо законних очікувань як складової принципу справедливого ставлення. Також і Італія втягується у спір з іноземними інвесторами внаслідок її спроб відізвати програму стимулюючих тарифів у секторі сонячної енергетики.

Таким чином, втручаючись із регулюванням до енергетичного сектору, надто до відновлювальної енергетики, легко можна порушити притаманний інвестиційному режиму стандарт справедливого і рівного ставлення. Зокрема, такі його елементи:

законні очікування, забезпечення стабільного бізнес-середовища, прозорі і передбачувані правові норми для планування інвестицій. В той же час, уряд завжди зберігає право здійснювати регулювання, а інвестор повинен очікувати, що закон буде застосовано.

8. Онтаріо справи

6 травня 2013 року, було ухвалено два звіти апеляційного органу СОТ: Канада - певні заходи, що порушили Секцію генерування відновлювальної енергії (WT/DS412/AB/R) і Канада – певні заходи щодо Програми стимулюючих тарифів (WT/DS426/AB/R).[31] Вперше, було протестовано відповідність урядових програм підтримки чистої енергетики правилам міжнародної торгівлі. У цих спорах, необхідно було відповісти на ключове питання відповідності програм стимулюючих тарифів правилам СОТ. Зокрема, стояло завдання інтерпретації Статті III:8(a) ГАТТ 1994, що передбачає виняток для таких програм урядової підтримки зі стандарту національного режиму.

У другій справі, DS426, Європейський союз просив визнати заходи Онтаріо програми стимулюючих тарифів такими, що не відповідають зобов'язанням Канади згідно статей III:4 і III:5 Угоди ГАТТ. Аргумент полягав у тому, що такі заходи нагадували регулювання, які впливали на міжнародну торгівлю у спосіб порушення стандарту національного режиму. А саме, вимога національного походження обладнання для відновлювальної енергетики як передумова участі в Онтаріо програмі. Зокрема, обгрунтовувалась невідповідність субсидування певних товарів (статті 3.1(b) і 3.2 Угоди) оскільки фактично встановлювалась перевага національному товару перед іноземними аналогами, зокрема імпортованими із ЄС.

Заслуговує уваги і обгрунтування позиції відповідача, Канади. Програму стимулюючих тарифів передбачає викуп електроенергії з метою забезпечення достатнього і надійного постачання електрики споживачам, і захисту навколишнього середовища, тому відповідає виняткам у статті XX Гатт. Крім того, програма повинна бути визнана радше урядовою підтримкою ніж субсидуванням, в значенні статті III:8(a), але не Статті III:4.

Однак, останній аргумент, за яким програма стимулюючих тарифів повинна вважатись винятком зі Статті III:4, було відхилено з наступних причин. Застосування Статті III:8(a) обмежується товарами іноземного походження, дискримінованих відносно національних. В той же час, у справі не було доказів такої дискримінації, оскільки той товар, про підтримку якого стверджувала Канада, був насправді обладнанням, а не власне електроенергією. А електроенергія не конкурує із обладнанням для її генерування.[32]

Висновки у справі DS426 були узагальнені:[33]

Панель підтримує вимогу ЄС у контексті статті III:4 ГАТТ. Відповідно, Панель вважає за необхідне встановити: (i) чи може Канада покластись на статтю III:8(a) ГАТТ; (ii) якщо ні, то чи заходи Онтаріо програми підпадають під параграф 1(a).

Панель вважає що Канада не встановила застосовуваність Статті III:8(a) ГАТТ оскільки урядова підтримка електрогенерування (в рамка програми стимулюючих тарифів) була здійснена з перспективою комерційного перепродажу.

Панель рішенням більшості відхилила звинувачення ЄС на тих підставах, що ЄС не зміг встановити існування субсидій. Серед головних обставин, встановлених Панеллю, були наступні. Погодинний тариф ціни електрики в рамках Онтаріо програми, що вважався у своїй скарзі ЄС тестом для встановлення відповідності заходів стимулювання до неправомірних вигод, насправді належним тестом не може бути: (i) Тариф ціни не є результатом операцій на конкурентному ринку електроенергії; (ii) умови такого ринку рідко передбачають залучення інвестицій у генеруючі потужності як умову надійного постачання енергії; (iii) звичайні умови поставки електроенергії у провінції Онтаріо передбачають, що конкурентний ринок електроенергії не забезпечить досягнення наведених цілей. Отже, аргумент ЄС про субсидування є неспроможним.

У справі Онтаріо, урядова програма підтримки зеленої енергетики була названа такою, що не субсидуванням. Однак, висновки апеляційного органу можуть сягнути поза сектор відновлювальної енергетики. Перш за все, наслідки можуть бути для останніх торговельних спорів за участі Китаю, Італії, Греції і США.

9. Висновки

Секторі відновлювальної енергетики став надважливим для боротьби із кліматичними змінами і забезпеченням енергетичної безпеки. Тому урядові програми підтримки такої енергетики в принципі повинні підтримуватись транснаціональними правовими нормами, в тому числі і правилами СОТ. Програми підтримки зеленої енергетики можуть бути різними, від грантів для розвитку технологій на ранніх стадіях до податкових пільг чи пільгової закупівлі виробленої енергії. Програми стимулюючих тарифів набули найбільшої популярності і ваги у забезпеченні відновлювальній енергетиці необхідних умов розвитку.

В той же час, уряд повинен зберігати баланс між карбономістким паливом і відновлювальними джерелами енергії, захищати іноземних інвесторів, підтримувати національного виробника, захищати споживачів енергетики, а також не завдавати шкоди довкіллю.

Втручаюючись у регулювання енергетичного сектору, уряд може порушувати права іноземних інвесторів. Перші спори вже мають свої рішення, але ще більше спорів лише визрівають. Є підстави сподіватись, що досить скоро практика розв’язання таких диспутів стане достатньою для вироблення певних правил співіснування відновлювальної енергетики, захисту інвесторів та правил СОТ.

Використані джерела:

1. Katty Hogg, Ronan O`Reagan, 'Support renewable energy mechanisms: an overview' PricewaterhouseCoopers LLP (2012) <http://www.globelawandbusiness.com/RN/sample.pdf> accessed on 2 April 2014

2. Ian Glover, 'Renewable energy support schemes now present in 127 countries, report finds' (28 August 2013) <http://www.pv-magazine.com/news/details/beitrag/renewable-energy-support-schemes-now-present-in-127-countries--report-finds_100012528/#ixzz2ywPQRaGa> accessed on 2 April 2014

3. Там само.

4. Marie Wilke, 'Feed-in Tariffs for Renewable Energy and WTO Subsidy Rules: An Initial Legal Review', (2011) ICTSD

5. Trends in Investor Claims Over Feed in Tariffs for Renewable Energy (19 June 2012) <http://www.iisd.org/itn/2012/07/19/trends-in-investor-claims-over-feed-in-tariffs-for-renewable-energy/> accessed on 2 April 2014

6. Marie Wilke, 'Feed-in Tariffs for Renewable Energy and WTO Subsidy Rules: An Initial Legal Review', (2011) ICTSD

7. Timothy Meyer, 'Energy Subsidies and the World Trade Organization', ASIL InSights (September 10 2013) <http://www.asil.org/insights/volume/17/issue/22/energy-subsidies-and-world-trade-organization> accessed on2 April 2014

8. Energy Subsidies and the World Trade <http://www.asil.org/insights/volume/17/issue/22/energy-subsidies-and-world-trade-organization> accessed on 5 April 2014

9. Andrew Jerjian, 'The feed-in Tariff Controversy: Renewable Energy Challenges in WTO Law', University of Oxford (2013)

10. Marie Wilke, 'Feed-in Tariffs for Renewable Energy and WTO Subsidy Rules: An Initial Legal Review', (2011) ICTSD

11. Thomas Cottier, 'Energy in WTO law and Policy', (2009), NCCR Trade Regulation, Working Paper 2009/25

12. Marie Wilke, 'Feed-in Tariffs for Renewable Energy and WTO Subsidy Rules: An Initial Legal Review', (2011) ICTSD

13. Agreement on Subsidies and Countervailing Measures art. 3, Apr. 15, 1994, 1867 U.N.T.S. 14 Available at http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/24-scm.pdf> accessed on April 1 2014

14. Там само

15. http://www.wto.org/english/tratop_e/scm_e/subs_e.htm

16. Marie Wilke, 'Feed-in Tariffs for Renewable Energy and WTO Subsidy Rules: An Initial Legal Review', (2011) ICTSD

17. Готье

18. Marie Wilke, 'Feed-in Tariffs for Renewable Energy and WTO Subsidy Rules: An

Initial Legal Review', (2011) ICTSD

19. Marie Wilke, 'Feed-in Tariffs for Renewable Energy and WTO Subsidy Rules: An Initial Legal Review', (2011) ICTSD

20. Там само

21.http://www.wto.org/english/tratop_e/scm_e/subs_e.htm

22. Marie Wilke, 'Feed-in Tariffs for Renewable Energy and WTO Subsidy Rules: An Initial Legal Review', (2011) ICTSD

23.Energy Subsidies and the World Trade <http://www.asil.org/insights/volume/17/issue/22/energy-subsidies-and-world-trade-organization> accessed on 5 April 2014

24. Canada - Certain Measures Affecting the Renewable Energy Generation Section (WT/DS412/AB/R) and Canada - Measures Relating to the Feed-in Tariff Program (WT/DS426/AB/R), Reports of the Appellate Body <http://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/412_426abr_e.pdf> accessed on 12 March 2014

25. United States Requests WTO Dispute Settlement Consultations on China's Subsidies for Wind Power Equipment Manufacturers' http://www.ustr.gov/about-us/press-office/press-releases/2010/december/united-states-requests-wto-dispute-settlement-con

26. Timothy Meyer, 'Energy Subsidies and the World Trade Organization', ASIL InSights (September 10 2013) <http://www.asil.org/insights/volume/17/issue/22/energy-subsidies-and-world-trade-organization> accessed on 2 April 2014

27. 'EU initiates anti-dumping investigation on solar panel imports from China'

European Commission - MEMO/12/647 <http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-12-647_en.htm> accessed on 1 April 2014.

28. `EU initiates anti-subsidy investigation on solar panel imports from China` http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=841

29. Marie Wilke, 'Feed-in Tariffs for Renewable Energy and WTO Subsidy Rules: An Initial Legal Review', (2011) ICTSD

30. Jaroslav Dorda, 'Solar bonanza turns into a nightmare for investors in the Czech Republic', (2010), <http://www.pv-tech.org/guest_blog/guest_blog_iv_solar_bonanza_turns_into_a_nightmare_for_investors_in_the_cze> accessed on 9 April 2014

31. Canada - Certain Measures Affecting the Renewable Energy Generation Section (WT/DS412/AB/R) and Canada - Measures Relating to the Feed-in Tariff Program (WT/DS426/AB/R), Reports of the Appellate Body <http://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/412_426abr_e.pdf> accessed on 12 March 2014

32. Andrew Shoyer, Rajib Pal, 'Government Support For Green Energy: Is WTO Decision a Game-Changer?' <http://whoswholegal.com/news/features/article/30990/>

accessed on 13 April 2014

33. http://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds426_e.htm

У статті описуються деякі суперечності між урядовими програмами підтримки відновлювальної енергетики і міжнародними правилами торговлі. Зокрема, досліджено проблему належності таких програм до незаконного з точки зору права СОТ субсидування. Приведено приклади деяких спорів, зокрема у секторі відновлювальної енергетики.

Ключові слова: *Стимулюючі тарифи, відновлювальна енергетика, субсидування, право СОТ, арбітражні спори.*

В статье описываются некоторые противоречия между правительственными программами поддержки возобновляемой энергетики и международными правилами торговли. В частности, исследуется проблема принадлежности таких программ к незаконному с точки зрения права СОТ субсидирования. Приведено примеры некоторых судебных споров, в частности в секторе возобновляемой энергетики.

Ключевые слова: *Стимулирующие тарифы, возобновляемая энергетика, субсидирование, право ВТО, арбитражные споры.*

The article describes some contradictions between governmental programmes of supporting renewable energy and international trade rules. In particular, the problem of identifying if those programs may be qualified as illegal subsidising under the WTO law. Examples of recent disputes are provided.

Key words: *Feed-in tariffs, renewable energy, subsidizing, WTO law, disputes.*

© Власюк В.В.